
Josip
ŠANTIĆ

KRUNICA I
DUHOVNOST U
HRVATSKOM
DOMOVINSKOM
RATU
(1999.)

Dana mi je ne tako laka zadaća – da pokušam govoriti o Krunici i duhovnosti u Domovinskom ratu. Stara poslovice veli da “dok topovi pucaju, muze šute”, pa bi se to paralelno moglo reći i o duhovnosti. Naime, je li vrijeme rata vrijeme duhovnosti, ili kakva je duhovnost u vremenu rata? Sigurno je da se mogu postaviti takva pitanja, jer rat ima svoj izvor u egoizmu, mržnji, želji da se onog drugog uništi, da se uništi sve što je njemu sveto... A to nema nikakvu povezanost s duhovnošću, barem ne s onom kršćanskom, biblijskom duhovnošću.

Ipak, možemo ustvrditi da je Domovinski rat, kao što je bio specifičan u mnogo čemu, bio poseban i po duhovnosti sudionika i ljudi koji su ga doživjeli kao nasilje. Bilo je vidljivo da se tada Crkva u Hrvata više okupljala na molitvu; da je njezin odgovor na agresiju bio poziv na pomirenje (tako, dok Sv. Otac 1994. godine na hipodromu pozdravlja “Srpsku zajednicu u Zagrebu i cijeloj Hrvatskoj”, sudionici tog povijesnog Euharistijskog slavlja odgovaraju pljeskom, iako su srpski topovi udaljeni samo 40 kilometara); da su se branitelji, osim nacionalnim simbolima, označavali i krunicom; da se Krunica molila po crkvama, trgovima, u obiteljima, skloništima, na prvoj crti,

po rovovima bojišnice...; da se dogodilo nešto neuobičajeno, ali ipak povijesno prepoznatljivo, barem kako je do nas došla povjesnica određenih pobjeda (Sinj, Lepant, Sisak i, konačno, Knin...).

Upravo zbog te povijesne povezanosti i obrane u Domovinskom ratu htio bih pred vas, poštovani slušatelji, iznijeti najprije kratku povijest Krunice, njezine “uspone i padove” te onda progovoriti o njezinoj ulozi u Domovinskom ratu, ali i duhovnosti koja je izlazila iz Krunice u vrijeme Domovinskog rata. Papa Pavao VI. kaže: “Krunica nas sili da idemo Gospinim putem, očarava nas evanđeoskim stilom, odgaja nas i preobražava primjerom. To je škola u kojoj postajemo kršćani.”

Krunica ili Ružarij Bl. Djevice Marije veoma je stara marijanska molitva, a sastoji se od niza od 150 Zdravomarija (poznata je i drukčija krunica 7 Gospinih radosti i 7 Gospinih žalosti sa 70 Zdravomarija). Između njih, na početku svakih deset Zdravomarija umetnut je Očenaš koji molitvu dijeli na 15 desetica, nakon kojih se izgovara Slava Ocu. Tih 15 otajstava podijeljeno je na tri jednaka dijela, tri tematska kruga koji obuhvaćaju Isusov život i time se, na temelju svetopisamskog teksta, razmišlja o radosnim, žalosnim i slavnim događajima o kojima nam govori Evanđelje (zato je Pio XII. za Krunicu rekao da je “sažetak svega Evanđelja”) te o događajima iz Djela apostolskih i Crkvene predaje. Razmatranja pojedinih događaja iz Sv. pisma i tradicije, dok se ponavljaju riječi iz Evanđelja (Oče naš i Zdravo Marijo) te vjera Crkve i Crkveni zazi- vi (Sveta Marijo i Slava Ocu...) molitelja potiču na razmišljanje i donošenje odluka za ži-

vot. Tu je zapravo prisutna Biblija za one koji je u tom trenutku ne mogu čitati (“Biblija siromašnih”, Ivan XXIII.) ali o njoj mogu razmišljati.

Riječ Krunica umanjenica je od riječi kruna, a uveo ju je mistik dominikanac Heinrich Seuse iz Konstanze. U njegovo vrijeme bio je običaj među zaljubljenima da se međusobno darivaju krunama – vijencima ruža. To ga je navelo na ideju da Bl. Djevici Mariji isplete vijenac od 150 ruža i tako smo dobili dvostruki naziv Krunica i Ružarij. U središtu je krunice Gospodin Isus i njegovo spasenjsko djelo s kojim je najtješnje povezana Bl. Djevica Marija. Spasitelj preko nje i ulazi u ljudsku povijest, susreće se s ljudima, “radi nas i radi našega spasenja” prolazi kroz muku i smrt na križu, preko kojih dolazi do proslave u nebeskoj slavi kojoj je pridružena i njegova Majka. Stoga moliti Krunicu znači razmišljati o tim otajstvima i time ulaziti u povijest ljudskog spasenja poput Majke Gospodinove koja je “znak pouzdane nade” (LG 68) putujućem narodu Božjem.

Molitvu Krunice (od XVII. stoljeća za krunicu-ružarij u hrvatskom narodu nalazimo još i nazive: brojanica, čislo, očenaši, korona, korunica, rosarije, rozarij, rusar, ruzarij, ružar...), kakvu imamo danas, stvarala su stoljeća. Nastala je u vrijeme kada se liturgija sve više definira kao obred koji čini kler u svetištu na pomalo nepoznatom jeziku i tada puk, htijući se povezati s molitvom opće Crkve, moli i razmatra krunicu. Pojavljuje se kao nadomjestak za tzv. molitvu časova u kojoj posebno mjesto imaju psalmi i zato mnogi u broju 150 zrna vide nadomjestak za 150 Davidovih psalama.

Njezin nastanak u današnjem obliku možemo pratiti između XII. i XVI. stoljeća. Prva Crkva tvrdi kako su već u počecima pojedini vjernici – po uzoru na Isusa – pojedine sate posvećivali molitvi. To će biti posebno razvijeno kasnije, u vrijeme rasta monaštva u Istočnoj i Zapadnoj Crkvi, što će usavršiti Sv. Benedikt. Nepismeni redovnici će tijekom dana umjesto moljenja psalama, koji su prožimali dan jednog redovnika, moliti u isto vrijeme dana 150 Očenaša. U XII. st. uz Vjerovanje i Očenaš sve se više širi i moljenje biblijske molitve Zdravomarijo te se ona postupno uklapa u onih 150 Očenaša. U XIII. st., kao odgovor Crkve na Anđelov pozdrav Mariji uvodi se molitva Sveta Marijo. Tako nastaje Marijanski psaltir za one koji ne znaju čitati. Početkom XIV. stoljeća kelnski kartuzijanac Henrik iz Kalkara dijeli Marijanski psaltir na 15 desetica, a između desetica stavlja Očenaš. Slava Ocu na kraju svake desetice uveden je tek 1613. godine. U tom vremenu širi se i pobožna predaja kako je Krunicu ustanovio Sv. Dominik (+1221). Dominik nije ustanovio sv. Krunicu, međutim, valja istaknuti da će upravo dominikanci biti veliki širitelji te molitve preko marijanskih bratovština. U XV. stoljeću predlaže kartuzijanac Dominik Pruski razmatranje pojedinih otajstava uz moljenje desetica. U XVI. stoljeću s dominikancem Albertom od Castella (1521.) Krunica dobiva današnji oblik i sve više od molitve marijanskih bratovština postaje molitva kršćanske zajednice i pojedinaca.

Krunica je imala i svojih osporavanja. Ona idu paralelno s osporavanjima štovanja Bl. Djevice Marije. Tako će je početi nijekati refor-

macija, a zatim racionalizam u Crkvi, pa i prosvjetiteljstvo. Potaknut takvim odnosom prema Krunici, papa Leon XIII. (1883.) usrdno je preporučuje vjerničkom puku kao osobnu, obiteljsku i crkvenu molitvu. "Vidite, časna braćo, teškoće i borbe Crkve neprestane su i teške. Kršćanska pobožnost, javno ćudoređe i sama vjera najveće su dobro i počelo svih kreposti, svakodnevno su sve većim pogibeljima izloženi... Zato danas nije manja potreba Božje pomoći nego onda kada je veliki Dominik, da ozdravi zlo kršćanskog društva, uveo pobožnost Marijine Krunice. On je, istim nebeskim svjetlom prosvijetljen, uvidio da nema uspješnijeg lijeka zlima svoga vremena nego da se ljudi vrate Kristu... Zato je molitvu sv. Krunice tako sastavio da se redom razmišljaju otajstva našeg otkupljenja. I mi, tražeći lijek jednakom zlu, ne sumnjamo da će ova molitva uvedena od blaženog čovjeka s tolikim dobrotom kršćanskog svijeta, puno učiniti za ublaženje zla i nevolja i naših vremena".

I naše vrijeme, u samoj Crkvi, nije bilo daleko od osporavanja Krunice. Vremena poslije II. Vatikanskog koncila bijahu vremena traženja u samoj Crkvi, za Crkvu samu ponovno dublje otkriće Sv. pisma i otvaranje Sv. pisma svim ljudima, osobito kroz bogatstvo Božje riječi u sv. bogoslužju. U tom vremenu kao da se neki nisu snalazili, pa su pod utjecajem liberalizma pokušali zanijekati vrijednost Krunice. Tražili su se novi putovi prikladni za ovo vrijeme, ali nije se smjelo zanemariti vrijednosti koje su donesene iz povijesti. Činjenica je da su u našem narodu u tom vremenu počele slabiti i svibanjske i listopadske pobožnosti koje su posebno krunicarski bile označe-

ne. Laicizacija društva, kod nas pod utjecajem teorijskog materijalizma, a na zapadu praktičnog, učinila je da su mnoge vrednote polako bile potisnute. Konac osamdesetih godina polako donosi smirivanje takvih duhova, a kod nas se naziru nova vremena čiju zoru možemo naslutiti dolaskom krakovskog nadbiskupa na Petrovu Stolicu u osobi Pape Ivana Pavla II.

Godine 1989. ruši se Berlinski zid, teorijski materijalizam Istoka nema više svoju ideološku zaštitu. Raspadaju se države umjetno stvorene 1918. Ljudi pokušavaju otkriti ideale za koje se isplati žrtvovati... Tih godina, poslije demokratskih izbora 1990. godine, sve više se nad Hrvatskom dižu oblaci rata. “Balvan revolucija” 1990. godine daje naslutiti svo zlo koje prijete Hrvatskoj. Ali to je vrijeme kada u Hrvatskoj sve više stasa “Pokret krunice za obraćenje i mir”. Listopadska pobožnost te godine na poseban način okuplja ljude oko krunice. Svibanjska pobožnost, poslije krvavog Uskrsa i tragedije s hrvatskim policajcima u Borovu naselju, već je mobilizirala ljude oko moljenja Krunice, a prvi branitelji koji se okupljaju kao dragovoljci uz nacionalne simbole nose oko vrata krunicu.

Jesen je 1991. godine. Dvadeset četvrti rujna 1991. godine, u početku agresije na Republiku Hrvatsku, predsjednik Republike upućuje Predsjedniku Biskupske konferencije, kardinalu Kuhariću, zamolbu da se pobrine za duhovnu skrb branitelja. “Domovinu brane svojim životima naši mladići i muževi, a ima među njima i žena. Ti junaci, prije polaska na bojište, dolaze u Zagrebačku katedralu. U sakristiji katedrale kupuju krunice. Vaši svećenici,

kanonici i prebendari blagoslivlju im krunice koje oni nose u boj. Fotografije hrvatskih vojnika s krunicama oko vrata obišle su čitav svijet.” Sedmi listopada iste godine predsjednik Biskupske konferencije odgovara da su “hrvatski biskupi zaključili da se imenuje Ravnateljem dušobrižništva vojnika u Republici Hrvatskoj pomoćni biskup zagrebački mons. Juraj Jezerinać”. Od ljeta 1991. godine Krunica se moli po svim trgovima, po mnogim obiteljima, na crti bojišnice... krunica je u našim automobilima, oko vrata naših branitelja, ali i majki i supruga onih koji su otišli braniti Domovinu. Krunica se u Domovinskom ratu pokazuje svijetu. To postaje prepoznatljivo u svijetu. Mnogi čak mole Krunicu za mir u Hrvatskoj. Jedan od njih je i njemački dominikanac o. Diethard Zils koji ovako moli: “U svom džepu osjećam zrnca krunice što me mame da ih uzmem u ruku. I tako počinjem moliti, većinom žalosna otajstva. Prvo otajstvo: Isus u smrtnoj borbi u Getsemanskom vrtu: krvavi znoj, osjećaj osamljenosti, kao što je sad u Hrvatskoj i Herceg Bosni; slabo naoružani branitelji protiv moderno naoružane vojske, bespomoćne žene i djeca u podrumima, bombe šo potresaju i zemlju i ljude, neizvjesnost stradanja mnogih – tako dragih ljudi. S deset Zdravomarija bijah skupa s njima i s Isusom... Drugo otajstvo, Isus u rukama vojnika pretučen do nesvijesti, zarobljeni hrvatski gardisti u rukama srpskih četnika, pretučeni i rastrgani na komade da ih nitko više ne može prepoznati... Treće otajstvo, Isus poniženi kralj, zamotan u purpurni rubac i trnovom krunom okrunjen. Samo u tom liku pojavljuje se kao kralj, kralj u trnju, vladar u dronjcima, kao

što je Hrvatska od Europe ponižena, kad su je stavljali u isti koš s agresorom, Hrvatska izrugivana od strane srpskih političara koji joj dopuštaju samo onoliko samostalnosti koliko se hrvatske zemlje može vidjeti s tornja zagrebačke katedrale. A sav stoljećima stvarani ures biva joj oduzet – sela u plamenu i srušeni gradovi postaju njezinom krunom. S deset Zdravomarija bivam zajedno s tom poniženom, ipak ponosnom zemljom. Da, bivam skupa s Isusom, poniženim kraljem. Pjevam njima u slavu, Zdravo Marijo – Isusu i Hrvatskoj.” Izgleda da je taj Dominikanac najbolje procijenio što je Krunica značila za hrvatskog čovjeka, za hrvatskog branitelja. S krunicom u ruci slušaju se vijesti s ratišta, s krunicom u ruci ide se na ratište, s krunicom u ruci i Jeremijским suzama odlazi se u progonstvo, moli se u progonstvu zajedno s domaćinima.

Krunica je, do tada osporavana u društvu, postala znak identifikacije. Uz nacionalne simbole, ona postaje znak raspoznavanja. Dok se na jednoj strani ruše svetinje, na drugoj strani krunica oko vrata je svetinja koju nitko ne može oduzeti. Koliko je krunica podijeljeno u Domovinskom ratu? Sam Vojni ordinarij je osobno podijelio oko 700 000 krunica! “Gotovo svi gardisti koje sam tijekom boravka u Slavoniji upoznala imali su krunicu oko vrata. Također i borci koje sam upoznala u Petrinji i Sisku. Njima je krunice darovao njihov svećenik. Površni i nezainteresirani promatrač nije mogao niti slutiti kako su one borcima bile važne. Štitile su ih, po njima su se prepoznavali, bile su ujedno i uspomene (možda na kuću ili majku) i nijemo bodrenje u najtežim trenucima. Pričali su mi da se katkada ni-

su mogli ni sjetiti molitve, ali su usrdno stezali krunicu u ruci i tiho ponavljali želju u sebi". (Marija Mučalo "S domovinskih bojišta", MH, Zagreb 1993. str. 73-74).

Očito je krunica u tim trenucima veoma jaki znak religioznosti koji potiče čovjeka na razmišljanje i na povjerenje u Boga i ljude, dakle vodi ga vjeri. To pokazuje i sljedeći primjer: Na prvoj crti na bunkeru "0" kod Novigrada nalazi se skupina vojnika u noći od 24. na 25. lipnja, nakon što je njihov kolega tog dana poginuo na tom istom mjestu. Noć je, nitko i ne misli na spavanje. Svećenik je zajedno s njima. Svi imaju krunicu i svećenik ih u jednom trenutku potiče na molitvu za poginulog, za sve poginule... Mole zajedno deseticu, a tada jedan među njima prekine molitvu i upita, potaknut molitvom Očenaša: "Ma kako oprostiti onome koji je ubio mog kolegu danas... ali kako zadobiti oprostjenje ako sâm ne oprostim?" I razvija se razgovor - kateheza koja u razgovoru traje gotovo do zore koja se probija na toj bojišnici, tamo preko Maslenice i Velebita.

I danas su te kateheze prisutne, i danas ih se sjećaju i, usudio bih se reći, i danas one ravnaju životima tih ljudi. I one s Novigrada i one s Velebita i one iz Vukovara i ne znam s koje bojišnice... Zato su i danas krunice prisutne u životima mnogih branitelja, i danas ih nose njihove majke, djevojke, invalidi te u njima nalaze početak i uzrok svoje duhovnosti. U šatorima za identifikaciju darovana je krunica ostala još možda jedini znak po kojem se može prepoznati dragu osobu, nasilno odvedenu i ubijenu u jednoj od zajedničkih grobnica diljem Hrvatske. Prebirući zrnca kru-

nice nalazili su i nalaze branitelji i njihove obitelji spokoj svojim dušama. Poistovjećenje s Kristom u trenucima kad je i sam nevin trpio, kad je i sam bio ostavljen od svih. I poistovjećujući se s njime u patnji, vjeruju da će biti poistovječeni s njime i u proslavi. Krunica je vezivala čvorom ljubavi i zajedništva naše ratnike i naše patnike. Bijaše to ostvarenje riječi Sv. Bernarda: “U pogibeljima, u tjeskobama, u dvojbenim stvarima misli na Mariju... da postigneš zagovor njezine molitve...” Možemo ustvrditi da je Krunica bila izvor posebne duhovnosti i snage naših branitelja. Jedan teški invalid koji je stradao u Domovinskom ratu, oslijepivši od eksplozije, upitan mrzi li one koji su krivi za njegovu bol odgovorio je: “Ne, ja ih ne mrzim, ja ih žalim, jer oni, radeći ovo zlo, daleko su više slijepi od mene, oni nemaju ono što ja imam, a to je svjetlo vjere.”

Drugi invalid, upitan što za njega znači krunica, odgovorio je: “Bili smo u situaciji Davida i Golijata, ali Božjom snagom – pokazujući na krunicu – mi ćemo pobijediti”.

Zaključak

Kroz povijest Europe uočavamo da su narodi koji su imali posebno tešku povijest na poseban način bili odani Nebeskoj Majci. Narodi kojima je tijekom povijesti bila nijekana državnost podizali su svetišta Bl. Djevici Mariji. Jedan narod koji je u tome vrlo sličan hrvatskom narodu jest poljski narod. Toliko puta su bili brisani s političke karte Europe, dijeljeni između Istoka i Zapada, ali uvijek ostaše vjerni “Crnoj Gospi” Jasne gore. Ako pogledamo crkveno-religioznu zemljopisnu kartu Hrvat-

ske, uočit ćemo da nema ni manje regije koja nema svetište u čast Nebeskoj Majci. Od Pravišću u Solinu, do najnovijih svetišta ovdje u Zagrebu, koja su još u izgradnji. Kakva je duhovnost naših marijanskih svetišta? Što se događa uz ta naša svetišta? Ono što najprije hodočasnik u njima osjeti jesu mjesta na kojima se slavi sakrament pomirenja – sv. Isposvjeta. Marija svoju djecu vodi Sinu svojemu. Zatim, naša marijanska svetišta jesu u isto vrijeme euharistijski centri susretanja Marijine djece s Isusom u sv. Pričesti. Svećenici koji su s našim braniteljima živjeli na prvoj crti bojišnice mogu posvjedočiti tu istu stvarnost duhovnog doživljaja. Nikada ljepših kateheza s našim mladićima i muževima o sakramentu pomirenja i sv. misi, nikada veće spremnosti za prihvaćanje vjere, nikada jače međusobne povezanosti koja je dolazila od povezanosti s Bogom... Duhovnost je izlazila iz jedne specifične molitve i doživljavala se baš u toj molitvi te se ostvarivala u međusobnom prihvaćanju i međusobnom pomaganju.

Ovo izlaganje završavam ulomkom “Ratne žalosne krunice” pjesnika Ivice Jakšića.

U ime Oca i Sina i Duha Svetoga.

Noć bez mjeseca,
muklina osvaja prostor.
Bože u pomoć nam priteci.

Gospodine, pohiti da nam
pomogneš.
Oče naš...

Otac, rat 41.-91.

**U prvom otajstvu žalosnom
razmišljat ćemo...**

Ja i moja majka molimo krunicu,
prebiremo sjećanja,

ja na oca,
ona na muža... pokoj vječni.
Koji jesi na nebesima.
Koji jesi u Getsemanskom vrtu
krvavi znoj lio
za nas – sveti se ime tvoje.
I dođi Kraljevstvo tvoje.
Volja tvoja
i suze – kruh naš svagdanji.
Netko kuca na vrata...
Bombardirali su Dubrovnik.
Kruh naš svagdanji
da se vazda sjećam.
Da se vazda sjećam
preteške muke tvoje
i naše muke – kruh naš svagdanji.
Ne daj nam ga danas.
I otpusti nam duge naše
i grijehe moje,
kako mi otpuštamo dužnicima našim...
I zločincima!?
Ali znaju što čine!
Oni znaju!
I ne uvedi nas u napast...
Ja i moja majka molimo krunicu.
Ja u tišini sobe
ona u tišini srca.
Ja i moja majka
majko žalosna,
Majko Božja,
blagoslovljena ti među ženama, izbavi nas od
zla.
Izbavi nas od zločinaca
Gratia plena,
blagoslovljen plod utrobe tvoje,
koji se za nas krvlju znojio.
Ja i moja majka molimo krunicu,
ja znam da ona moli
ona ne zna za mene.